

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

305

Ekonomia

Redaktorzy naukowi

Magdalena Rękas

Jerzy Sokołowski

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-382-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz: Wykorzystanie analizy czynnikowej do oceny rozwoju społeczno-gospodarczego w skali lokalnej	15
Ewa Badzińska, Jakub Ryfa: Ekonomia wirtualnych światów – tendencje rozwoju	24
Tomasz Bernat: Egzogeniczne determinanty dominacji rynkowej na przykładzie Poczty Polskiej SA.....	37
Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski: Wybrane determinanty kształtujące współpracę innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych z jednostkami PAN i szkołami wyższymi na terenie Polski Północno-Zachodniej.....	50
Agnieszka Bretyn: Wybrane aspekty jakości życia młodych konsumentów w Polsce	62
Grzegorz Bywalec: Transformacja gospodarcza a regionalne zróżnicowanie ubóstwa w Indiach	73
Magdalena Cyrek: Determinanty zatrudnienia w usługach tradycyjnych i nowoczesnych – analiza regionalna.....	83
Sławomir Czech: Czy wokół państwa opiekuńczego toczy się jeszcze spór o wartości?.....	95
Sławomir Czetwertyński: Możliwości poznawcze prawa Metcalfe’a w określaniu wartości ekonomicznej sieci komunikacyjnych.....	108
Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz: Polityka i strategia rozwoju Unii Europejskiej w koncepcji ekonomii zrównoważonego rozwoju	118
Karolina Dreła: Zatrudnienie nietypowe	129
Paweł Drobny: Ekonomia personalistyczna jako próba reorientacji ekonomii	142
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Koszty bankructwa państwa	154
Małgorzata Gasz: Unia bankowa – w poszukiwaniu nowego paradygmatu na europejskim rynku bankowym	163
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Zmiana struktury dochodów w Polsce w relacji kapitał–praca z uwzględnieniem sektorów gospodarki narodowej	174
Anna Golejewska: Innowacje i sposoby ich pomiaru na poziomie regionalnym	184
Mariusz Grębowiec: Zachowania nabywcze konsumentów na rynku usług bankowych w świetle badań	195

Urszula Grzega: Oszczędności i zadłużenie polskich gospodarstw domowych.....	207
Jarosław Hermaszewski: Sytuacja finansowa gminy a wybory bezpośrednie w gminach. Wstęp do badań.....	218
Elżbieta Jantóń-Drozdowska, Maria Majewska: Wpływ globalizacji na wzrost poziomu specjalizacji w międzynarodowej wymianie handlowej..	228
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Możliwości oddziaływania na wzrost gospodarczy poprzez kontrolę poziomu ryzyka kredytowego w bankach przy wykorzystaniu systemów sztucznej inteligencji.....	240
Renata Jedlińska: Atrakcyjność inwestycyjna Polski – wybrane aspekty.....	252
Andrzej Jędruchniewicz: Inflacja jako cel polityki pieniężnej NBP.....	264
Michał Jurek: Wykorzystanie analizy duracji i wypukłości w zarządzaniu ryzykiem stopy procentowej.....	276
Sławomir Kalinowski: Znaczenie eksperymentu w metodologii nauk ekonomicznych.....	287
Teresa Kamińska: Struktura branżowa bezpośrednich inwestycji zagranicznych a kryzys finansowy.....	299
Renata Karkowska: Siła oddziaływania czynników makroekonomicznych i systemowych na wielkość globalnej płynności.....	311
Anna Kasprzak-Czelej: Determinanty wzrostu gospodarczego.....	323
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: Analiza wpływu polityki stóp procentowych EBC na stabilność sektorów bankowych w wybranych krajach strefy euro – wnioski z kryzysu.....	334
Iwona Kowalska: Rozwój badań z zakresu ekonomii edukacji w paradygmacie interdyscyplinarności nauki.....	348
Ryszard Kowalski: Dylematy interwencjonizmu w czasach kryzysu.....	358
Jakub Kraciuk: Kryzysy finansowe w świetle ekonomii behawioralnej.....	370
Hanna Kruk: Rozwój zrównoważony w Regionie Morza Bałtyckiego na przykładzie wybranych mierników w latach 2005-2010.....	380
Kazimierz W. Krupa, Irmina Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa: Kapitał intelektualny jako akcelerator nowej ekonomii (tablice korelacyjne, pracownicy kluczowi).....	391
Anna Krzysztofek: Normy i standardy społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.....	401
Krzysztof Kubiak: Transakcje w procesie przepływu wiedzy w świetle nowej ekonomii instytucjonalnej.....	413
Paweł Kulpaka: Model konsumpcji permanentnej M. Friedmana a keynesowskie funkcje konsumpcji – empiryczna weryfikacja wybranych teorii na przykładzie Czech.....	423
Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka: Rola kontroli zarządczej w procesie zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego.....	434
Natalia Mańkowska: Konkurencyjność instytucjonalna – wybrane problemy metodologiczne.....	445

Joanna Mesjasz, Martyna Michalak: Percepcja zaangażowania przez adeptów zarządzania – szansą czy ograniczeniem dla współczesnych firm	457
Jerzy Mieszaniec: Innowacje nietechnologiczne w przedsiębiorstwach przemysłowych sektora wydobywczego	469
Aneta Mikula: Ubóstwo obszarów wiejskich w krajach Unii Europejskiej – demografia i rynek pracy	481
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Wartość publiczna a legitymizacja	492
Janusz Myszczyński: Wykorzystanie koncepcji <i>social savings</i> w określeniu wpływu sektora kolejowego na wzrost gospodarczy Niemiec w początkach XX w.	500
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Zmiany w polityce handlowej Unii Europejskiej na początku XXI wieku	513
Anna Niewiadomska: Wydłużanie okresu aktywności zawodowej osób starszych w Polsce	524
Mariusz Nyk: Przeciętne wynagrodzenie a sytuacja na rynku pracy – przypadek województwa łódzkiego	536
Monika Pasternak-Malicka: Przesłanki ruchów migracyjnych Polaków z obszaru województwa podkarpackiego w kontekście kryzysu gospodarczego wywołanego kryzysem <i>subprime</i>	547
Jacek Pera: Budowa nowej architektury regulacyjnej w Europie jako element zarządzania ryzykiem niestabilności finansowej – rozwiązania pokryzysowe. Próba oceny i wnioski dla Polski	559
Renata Pęciak: Kryzysy w gospodarce w interpretacji Jeana-Baptiste’a Saya	573
Czesława Pilarska: Współczesny kryzys gospodarczy a napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski	584
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjna nauka a źródła jej finansowania	601
Adriana Politaj: Pomoc publiczna na subsydiowanie zatrudnienia w Polsce i w wybranych krajach Unii Europejskiej	617
Marcin Ratajczak: Odpowiedzialny biznes w aspekcie osiągniętych korzyści ekonomicznych na przykładzie przedsiębiorstw agrobiznesu	628
Magdalena Rękas: Dieta w krajach Unii Europejskiej i czynniki wpływające na jej poziom – przegląd wybranych badań	638
Włodzimierz Rudny: Rozwiązania zintegrowane w modelach biznesowych	653
Krzysztof Rutkiewicz: Pomoc publiczna na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjność przedsiębiorstw w polityce konkurencji Unii Europejskiej w latach 2004-2010	663
Katarzyna Skrzyszewska: Konkurencyjność krajów Regionu Morza Bałtyckiego w świetle międzynarodowych rankingów	675
Tadeusz Sporek: Ewolucja i perspektywy grupy BRICS w globalnej gospodarce	684

Aleksander Surdej: Inwestycje w szkolenia zawodowe w świetle teorii ekonomicznej.....	695
Piotr Szajner: Wpływ zmienności kursu walutowego na międzynarodową konkurencyjność polskiego sektora żywnościowego	706
Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk: Problem skuteczności i efektywności decyzji menedżerskich w firmie w zakresie formułowania i wdrażania strategii	716
Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz: Polska gospodarka internetowa – stan i perspektywy	729
Monika Utzig: Aktywa finansowe gospodarstw domowych a koniunktura gospodarcza	744
Agnieszka Wałęga: Nierówności dochodowe w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej	754
Grzegorz Wałęga: Wpływ spowolnienia gospodarczego na zadłużenie gospodarstw domowych w Polsce	766
Grażyna Węgrzyn: Formy zatrudnienia pracowników w Unii Europejskiej – aktualne tendencje	778
Barbara Wieliczko: Krajowa pomoc publiczna w UE w okresie obecnego kryzysu.....	790
Artur Wilczyński: Znaczenie kosztów alternatywnych w rachunku ekonomicznym gospodarstw rolnych	802
Renata Wojciechowska: Wieloznaczności językowe współczesnej ekonomii	813
Jarosław Wojciechowski: Ewolucja koncepcji funkcjonowania rynku w społecznej nauce Kościoła Katolickiego.....	823
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Znaczenie lokalnych grup działania w budowaniu kapitału społecznego na obszarach wiejskich.....	834
Grażyna Wolska: Kodeksy etyczne jako instrument poprawnych relacji między podmiotem gospodarczym a konsumentem.....	844
Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki: Ekonomiczno-społeczne konsekwencje reklamy w segmencie leków OTC	853
Gabriela Wronowska: Oczekiwania pracodawców wobec absolwentów szkół wyższych w Polsce jako przykład bariery wejścia na rynek pracy... ..	861
Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski: Źródła i bariery ciągłości wdrażania innowacji przez polskie przedsiębiorstwa.....	872
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Instytucjonalna struktura rynku pracy w Polsce	884
Małgorzata Zielenkiewicz: Upodabnianie się krajów pod względem poziomu dobrobytu w procesie integracji europejskiej	895
Mariusz Zieliński: Demografia i aktywność zawodowa ludności a poziom bezrobocia w Unii Europejskiej.....	907
Jerzy Żyżyński: Gospodarka jako spójny system strumieni pieniądza a problem racjonalności pakietu fiskalnego.....	917

Summaries

Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz: The use of factor analysis for the assessment of socio-economic development on the local scale.....	23
Ewa Badzińska, Jakub Ryfa: The economy of virtual worlds – trend of development	36
Tomasz Bernat: Exogenous determinants of market dominance – Polish Post case	48
Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski: Selected determinants forming innovative partnership of traditional industrial companies with units of Polish Academy of Sciences and universities in north-western Poland.....	61
Agnieszka Bretyn: Selected aspects of quality of life of young consumers in Poland	72
Grzegorz Bywalec: Economic transformation and regional disparity of poverty in India.....	82
Magdalena Cyrek: Determinants of employment in traditional and modern services – regional analysis	94
Sławomir Czech: Is the welfare state’s dispute over values still alive?	107
Sławomir Czetwertyński: Cognitive possibilities of Metcalfe’s law in defining the economic value of communication networks	117
Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz: Policy and development strategy in the European Union in the conception of economics of sustainable development	128
Karolina Dreła: Untypical employment.....	141
Paweł Drobny: Personalist economics as an attempt at economics reorientation	153
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Costs of sovereign default.....	162
Małgorzata Gasz: Bank Union – in search of a new paradigm on the European banking market.....	173
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Change of income framework in capital-labour scheme in Poland, including the sector of national economy	183
Anna Golejewska: Innovations and the way of their measure at the regional level.....	194
Mariusz Grębowiec: Purchasing behavior of consumers on banking service market in the light of research	206
Urszula Grzega: Savings and debt of Polish households.....	217
Jarosław Hermaszewski: Financial situation of a commune vs. local elections. Introduction to the study	227
Elżbieta Jantón-Drozdowska, Maria Majewska: The impact of globalization on a higher specialization level in international exchange of goods ...	239
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Banks’ possibilities of influencing macroeconomic growth by the use of neural network systems in the credit risk control	250

Renata Jedlińska: Investment attractiveness of Poland – selected issues	263
Andrzej Jędruchniewicz: Inflation as a target of monetary policy of NBP ...	275
Michał Jurek: Use of duration and convexity analysis in interest rate risk management.....	286
Sławomir Kalinowski: The role of the controlled experiment in the methodology of economy	298
Teresa Kamińska: Economic activity structure of foreign direct investment and financial crisis	310
Renata Karkowska: The impact of macroeconomic and systemic factors on the global liquidity	322
Anna Kasprzak-Czelej: Determinants of economic growth	333
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: The analysis of influence of the ECB interest rates' policy on a stability of bank sectors in selected countries of the eurozone – conclusions from the crisis.....	347
Iwona Kowalska: Development of research in the field of economics of education within the paradigm of interdisciplinarity of science	357
Ryszard Kowalski: The dilemmas of interventionism in times of crisis	369
Jakub Kraciuk: Financial crises in the light of behavioural economics.....	379
Hanna Kruk: Sustainable development in the Baltic Sea Region based on chosen indices in years 2005-2010	390
Kazimierz W. Krupa, Irmína Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa: Intellectual capital as an accelerator of the new economy (correlation tables, key employees)	400
Anna Krzysztofek: Norms and standards of social responsibility in enterprises	412
Krzysztof Kubiak: Transactions in the flow of knowledge in the light of new institutional economics	422
Paweł Kulpaka: M. Friedman's permanent consumption model and Keynesian consumption functions – empirical verification of selected theories on the example of Czech.....	433
Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka: The role of management control in management process of local self-government units.....	444
Natalia Mańkowska: Institutional competitiveness – selected methodological issues	456
Joanna Mesjasz, Martyna Michalak: Understanding the engagement by management adepts – a chance or a limitation for contemporary business	468
Jerzy Mieszaniec: Non-technological innovations in the industrial enterprises of mining sector.....	480
Aneta Mikula: Poverty of rural areas in the European Union member states – demography and labor market	491
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Public value and legitimacy	499

Janusz Myszczyzyn: Use of social savings concept in defining the role of railway sector on the economic growth in Germany in the early twentieth century	512
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Changes in trade policy of the European Union at the beginning of the twenty-first century	523
Anna Niewiadomska: Extending the period of professional activity of the elderly in Poland	535
Mariusz Nyk: Average salary and the situation on the labour market – case of Łódź Voivodeship	546
Monika Pasternak-Malicka: Reasons form migration of Poles from Subcarpathian Voivodeship in the context of the economic crisis caused by the subpreme crisis	558
Jacek Pera: Construction of a new regulatory architecture in Europe as an element of financial instability risk management – post-crisis solutions. Attempt of assessment and implications for Poland.....	572
Renata Pęciak: Crises in the economy in the interpretation of Jean-Baptiste Say	583
Czesława Pilarska: The contemporary economic crisis and foreign direct investment inflow into Poland	600
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovations in science and their financial sources	616
Adriana Politałaj: State aid for subsidizing of employment in Poland and in selected countries of the European Union	627
Marcin Ratajczak: Responsible business in the context of economic benefits gained on the example of agribusiness enterprises.....	637
Magdalena Rękas: Fertility rate in the European Union states and factors influencing the rate – review of selected surveys	652
Włodzimierz Rudny: Solution-based business models.....	662
Krzysztof Rutkiewicz: State aid for Research & Development & Innovation activities of enterprises in the European Union’s competition policy in the period 2004-2010.....	674
Katarzyna Skrzyszewska: Competitiveness of the Baltic Region countries in the context of international rankings	683
Tadeusz Sporek: Evolution and perspectives of BRICS group in the global economy.....	694
Aleksander Surdej: Investments in VET programmes: framework for an economic analysis	705
Piotr Szajner: The impact of exchange rated volatility on the competitiveness of Polish food sector on international markets	715
Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk: The problem of efficacy and effectiveness in the formulating and implementing of strategy decision making process	728

Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz: Polish Internet economy – current state and future perspectives	743
Monika Utzig: Households’ financial assets and economic prospect.....	753
Agnieszka Wałęga: Income inequality in the context of accession of Poland to the European Union	765
Grzegorz Wałęga: Impact of economic slowdown on households’ debt in Poland	777
Grażyna Węgrzyn: Employment forms in the European Union – current trends.....	789
Barbara Wieliczko: State aid in the European Union in the period of the current crisis.....	801
Artur Wilczyński: The impact of opportunity costs on farms profitability.....	812
Renata Wojciechowska: Linguistic ambiguities of contemporary economics	822
Jarosław Wojciechowski: Evolution of free market concept in social teaching of the Catholic Church.....	833
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: The significance of local action groups in formation of social capital in rural areas	843
Grażyna Wolska: Ethical codes as a tool of correct relations between a firm and a consumer	852
Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki: Marketing of OTC medicines in Poland on the example of television advertising	860
Gabriela Wronowska: Expectations of employers towards graduates of universities in Poland as an example of barriers to enter the labor market	871
Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski: Sources and barriers of persistence of innovation of Polish manufacturing companies	883
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Institutional structure of the labor market in Poland	894
Małgorzata Zielenkiewicz: Convergence of the countries in terms of social welfare in the process of European integration	906
Mariusz Zieliński: Demography and economically active population vs. the level of unemployment in the European Union.....	916
Jerzy Żyżyński: Economy as a consistent system of money flows vs. the issue of fiscal pact rationality	931

Tomasz Bernat

Uniwersytet Szczeciński

EGZOGENICZNE DETERMINANTY DOMINACJI RYNKOWEJ NA PRZYKŁADZIE POCZTY POLSKIEJ SA

Streszczenie: Skoncentrowane rynki współczesnych gospodarek europejskich podlegają zarówno procesom liberalizacji, jak i działaniom przeciwnym, mającym na celu utrzymanie dominującej pozycji przedsiębiorstw na nich funkcjonujących. Dobrym przykładem obrazującym takie działania jest rynek usług pocztowych w Polsce. Z jednej strony uregulowania wymuszane przez UE powodują wprowadzanie reguł konkurencyjnych na rynku, zaś z drugiej strony dominujący podmiot – Poczta Polska SA, podejmuje działania utrzymujące jej pozycję rynkową oraz, co ciekawsze, niektóre uregulowania prawne sprzyjają wysokiej koncentracji rynkowej. Na tym tle podjęto próbę weryfikacji następującej hipotezy: wykorzystanie egzogenicznych barier wejścia na rynek ma silniejszy wpływ na utrzymanie pozycji dominującej na rynku niż użycie determinantów endogenicznych.

Słowa kluczowe: koncentracja rynkowa, bariery wejścia, rynek usług pocztowych.

1. Wstęp

Współczesne gospodarki rynkowe charakteryzują się znacznym umiędzynarodowieniem biznesu oraz efektami związanymi z globalizacją rynków. Dotyczy to oczywiście przede wszystkim podmiotów działających w dużej skali i osiągających dominujące pozycje rynkowe. Niemniej, pomimo wymienionych czynników, funkcjonują wyłącznie na rynkach krajowych przedsiębiorstwa wykonujące działalność uznaną za strategiczną z punktu widzenia gospodarki narodowej. Bardzo często są to podmioty, które spełniają cechy monopolu naturalnych, wykorzystujące swoją wielkość i rozmiary dla prowadzenia działalności oraz rywalizacji rynkowej. W krajach Unii Europejskiej, ze względu na uregulowania konkurencyjne, aktywności takie mają być ograniczane, umożliwiając wchodzenie na rynek nowej, czasem zagranicznej, konkurencji. Reakcje lokalnych monopolistów są w tej materii różne, począwszy od restrukturyzacji wewnętrznej w celu sprostania wyzwaniom konkurencyjnym rynku, przez silne rynkowe działania, a skończywszy na stawianiu barier prawnych. Na tym tle podjęto próbę oceny działań Poczty Polskiej SA jako dominującego na swoim

rynku podmiotu gospodarczego. Postawiono w tym celu następującą hipotezę: wykorzystanie egzogenicznych barier wejścia na rynek ma silniejszy wpływ na utrzymanie pozycji dominującej na rynku niż użycie determinantów endogenicznych.

2. Determinanty koncentracji rynku

Funkcjonowanie przedsiębiorstw we współczesnych gospodarkach związane jest z ich pozycją rynkową oraz konkurencją. Duże znaczenie w działalności podmiotów mają zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne ograniczenia oraz możliwości ich rozwoju. Jednym z istotnych elementów działalności jest przeświadczenie, że każdy podmiot powinien się rozwijać. W odniesieniu do czynników wewnętrznych stanowić o tym będą przede wszystkim dostępne zasoby materialne i niematerialne, wykorzystywana technika oraz szeroko rozumiany czynnik ludzki. Czynniki zewnętrzne to z kolei te elementy aktywności, które związane są z otoczeniem makroekonomicznym.

Przedsiębiorstwa podejmują decyzje związane z ustalonymi w ich strategiach celami krótko- i długookresowymi. Jednym z takich celów jest uzyskiwanie przewagi na rynku oraz utrzymanie jej nawet w sytuacji niekorzystnych działań konkurencji czy państwa (organów państwowych). Innymi słowy mówiąc, należy stwierdzić, iż działania te mają na celu uzyskanie dobrej pozycji konkurencyjnej na rynku, pozwalającej na swobodne działanie. Końcowym efektem tych działań może być posiadanie pozycji dominującej jako sytuacji, gdy dany podmiot gospodarczy ma tak dużą przewagę konkurencyjną oraz udziały rynkowe, iż samodzielnie jest w stanie kreować politykę rynku. Można wówczas stwierdzić istnienie dużej koncentracji rynkowej i pozycji monopolistycznej. Takie działania nie są oczywiście skończone, gdyż dominacja na rynku, uzyskana w mniej lub bardziej naturalny sposób, rodzi działania konkurencji zmierzające do jej ograniczenia. To z kolei kreuje działania wyprzedzające lub zabezpieczające osiągnięty status rynkowy. Podmiot dominujący może w tej sytuacji podejmować decyzje stawiające dodatkowe bariery dla konkurencji lub wprowadzać rozwiązania ograniczające ich możliwości rozwoju.

W teorii ekonomii istnieje pojęcie barier wejścia na rynek, które w uproszczeniu można zdefiniować jako działania ograniczające możliwości rozwoju istniejących konkurentów lub uniemożliwiające wejście na rynek nowym podmiotom. Teoria i badania wprowadzone w tym zakresie wskazują na kilka istotnych czynników powodujących koncentrację rynkową. Czym zatem są bariery wejścia i jak się je definiuje?

Według J. Baina istnieją, gdy w długim okresie przedsiębiorstwo może ustalić cenę swojej sprzedaży powyżej konkurencyjnego poziomu cen dla sytuacji, w której przedsiębiorstwa produkują w optimum¹. Następnie konkurencyjny poziom cen zastępuje pojęciem hipotetycznej ceny długookresowej równowagi w konkurencji

---

¹ J.S. Bain, *Economies of Scale, concentration, and the condition of entry in twenty manufacturing industries*, "American Economics Review", Vol. 44, No 1/1954, s. 16, przy czym autor ten powołuje

doskonalej² i ostatecznie zmienia je na pojęcie minimalnych kosztów przeciętnych³. Ceny te muszą gwarantować istniejącym podmiotom spokojne działanie, bez zagrożenia wejściem do branży nowych podmiotów. Podstawą istnienia barier jest możliwość identyfikacji, czy cena sprzedaży branży przewyższa przeciętne koszty wytwarzania. Bariery wejścia według J. Baina jest więc istnienie takich czynników, które umożliwiają zaistnienie opisanej sytuacji.

J. Ferguson⁴ definiuje bariery wejścia jako czynniki, które sprawiają, że nowe wejścia są niezyskowe, podczas gdy działające przedsiębiorstwa mogą ustalić swoje ceny powyżej kosztów marginalnych oraz uzyskiwać zysk nadzwyczajny. Podobnego zdania jest N. Coterelli⁵, która uważa, iż bariera wejścia pojawia się wówczas, gdy cena sprzedaży przewyższa przeciętne koszty wytwarzania w długim okresie.

Według G.J. Stiglera⁶, bariery wejścia to koszt produkcji, który musi zostać poniesiony przez przedsiębiorstwa wchodzące do branży, a nie jest ponoszony przez jednostki, które już w niej działają.

H. Demsetz⁷ uważa, że bariery wejścia stanowią różne możliwości, jakie występują pomiędzy przedsiębiorstwami znajdującymi się w branży i na zewnątrz niej. Ich działanie związane jest z koniecznością poniesienia dodatkowych wydatków, które mogą się nie zwrócić po wejściu na rynek.

Podsumowując powyższą krótką analizę, należy stwierdzić, iż bariery wejścia istnieją, gdy występują czynniki powodujące powstanie i utrzymanie się koncentracji rynkowej, w której przedsiębiorstwo, znajdujące się na rynku, jest w stanie długookresowo utrzymywać poziom swoich cen powyżej przeciętnych kosztów wytwarzania. Podmiot może wówczas swobodnie kształtować swoją politykę działania, biorąc pod uwagę niewielki wpływ konkurencji. Można podzielić je według różnych kryteriów, co pokazuje poniższa analiza literatury.

Pierwszym jest kryterium rozmiarów podmiotów, poziomu kosztów lub przychodów⁸. Są one wówczas następujące:

- Bariery związane z korzyściami skali.
- Bariery związane z kosztami założenia podmiotu.
- Bariery związane ze zróżnicowaniem produktu.

---

się w tej pracy na swoje wcześniejsze opracowanie z 1954 r: *Conditions of Entry and the Emergence of Monopoly*, [w:] *Monopoly and Competition and their Regulation*, red. E.H. Chamberlain, Londyn.

² J.S. Bain, *Barriers to New Competition, Their Character and Consequences in Manufacturing Industries*, Harvard University Press, Cambridge 1956, podano za R.B. Heflebower, *Barriers to New Competition*, "American Economics Review", Vol. 47, No 3/1968, s. 363.

³ J.S. Bain, *Industrial Organization*, Wiley&Sons, New York 1968, s. 252.

⁴ J.M. Ferguson, *Advertising and Competition: Theory, Measurement, Fact*, Ballinger, Cambridge 1974, s. 10.

⁵ N. Coterelli, *Entry and competition in highly concentrated banking markets*, Federal Reserve Bank of Chicago. Economic Perspectives, vol. 26, no. 4/2002, s. 19.

⁶ G.J. Stigler, *The Organization of Industry*, Richard D. Irwin, Homewood 1968, s. 67.

⁷ H. Demsetz, *Barriers to Entry*, "American Economics Review", Vol. 72, No 1/1982, s. 48.

⁸ J. Bain, *Barriers to New Competition*, *op. cit.*, s. 256.

Kolejnym kryterium jest podział według zamierzeń podmiotu gospodarczego⁹. Rozróżnia się wówczas bariery niezamierzone (*innocent*) i strategiczne. Niezamierzone to takie, które powstają niezależnie od decyzji podejmowanych przez przedsiębiorstwo, jako efekt uboczny maksymalizacji zysku, bez konkretnej decyzji ich powołania, na przykład wynikłe z dużego stopnia innowacyjności produktu. Strategiczne z kolei związane są z planowanymi działaniami związanymi z chęcią uzyskania przewagi rynkowej w długim okresie, celowo utworzone dla redukcji możliwości wejścia na rynek nowej konkurencji.

Niezamierzone bariery wejścia¹⁰ dzielą się na następujące:

- Absolutne korzyści z wejścia na rynek
- Asymetryczne korzyści przed wejściem (dla istniejącej firmy)

Ostatnim z kryteriów jest podział według metody powstania. Wyróżnia się wówczas: bariery sztuczne i naturalne. Bariery sztuczne: wynikają z działalności prawa i decyzji administracyjnych, zaś naturalne: głównie z decyzji przedsiębiorstw.

Analizując powyższe podziały, zaproponować do nich można dodatkowe kryterium, związane z podziałem na czynniki działające z zewnątrz i od wewnątrz przedsiębiorstwa. Podział może być wówczas następujący:

- Czynniki endogeniczne – działają niejako od wewnątrz przedsiębiorstwa i są głównie zależne od jego bezpośrednich decyzji związanych z funkcjonowaniem jako podmiotu gospodarczego na rynku (jak elementy otoczenia mikroekonomicznego). Zaliczyć do nich można takie bariery, jak efekt skali produkcji, zróżnicowanie produktu, możliwość sprzedaży po niższych niż konkurencja cenach, ustanowienie barier kapitałowych wejścia na rynek, ograniczenie dostępu do zasobów naturalnych, technicznych lub ludzkich.
- Czynniki egzogeniczne – to działania przedsiębiorstwa nakierowane na zewnętrzne aspekty funkcjonowania rynku (jak elementy otoczenia makroekonomicznego), które mogą być w pewnym zakresie kontrolowane przez podmiot, czasem w sposób nieformalnych działań (jak *lobbying* czy *public relations*).

Działanie barier wejścia z reguły analizowane jest jako przyczyna koncentracji i monopolizacji rynku. Oddziałują one w różny sposób i z różnym stopniem nasilenia w zależności od natury branży, rynku czy przedsiębiorstwa. Niemniej większość z nich można znaleźć i wyróżnić w funkcjonujących przedsiębiorstwach, szczególnie tych posiadających znaczną siłę rynkową.

3. Liberalizacja rynku usług pocztowych – Polska i Europa

Rynek usług pocztowych w krajach Unii Europejskiej podlega jednolitemu prawu wspólnotowemu oraz krajowym przepisom. Regulacji podlegają zasadnicze elemen-

⁹ S.C. Solop, *Strategic Entry Deterrence*, "American Economics Review", Vol. 69, No 2/1976, s. 335.

¹⁰ S.L. Parente, E.C. Prescott, *Monopoly Rights: a Barrier to Reaches*, "American Economics Review", Vol. 89, No 5/1999, s. 1219.

ty związane z funkcjonowaniem i kształtowaniem rynku. Do najważniejszych aktów prawnych w tym zakresie ustanowionych na poziomie Unii Europejskiej należą dyrektywy pocztowe Parlamentu Europejskiego i Rady Europy. Do dnia dzisiejszego wydano 3 takie akty prawne:

- Dyrektywa w sprawie wspólnych reguł rozwoju rynku wewnętrznego usług pocztowych Wspólnoty oraz poprawy jakości usług (tzw. I Dyrektywa pocztowa)¹¹.
- Dyrektywa w zakresie dalszego otwarcia na konkurencję wspólnotowych usług powszechnych (tzw. II Dyrektywa pocztowa)¹².
- Dyrektywa w odniesieniu do pełnego urzeczywistnienia rynku wewnętrznego usług pocztowych Wspólnoty (tzw. III Dyrektywa pocztowa)¹³.

Jak wynika z powyższego, wymienione dyrektywy przez kolejne lata obowiązywania i zmian w zakresie rynku, w pierwszej kolejności uporządkowały wewnętrzne reguły rynku pocztowego, wskazując na jednolite zasady jego funkcjonowania. Kolejne zmiany wynikały z nadal znacznego stopnia opanowania rynków krajowych przez dominujących publicznych operatorów i zmierzały do szerszego otwarcia się rynku na konkurencję zarówno wewnętrzną, jak i zewnętrzną. W efekcie ustalono przepisy trzeciej dyrektywy, obowiązujące do dnia dzisiejszego. Ich oddziaływanie w skali otwarcia rynku jest największe. Rynki muszą być konkurencyjne, zaś podmiot świadczący usługi powszechne – a więc masową usługę przesyłek pocztowych – ma być wyłaniany w drodze konkursów ogłaszanych cyklicznie w każdym kraju. Związane z tym są dalsze uregulowania dotyczące funkcjonowania podmiotów i rynku.

Zasady te przekładają się na rozwiązania stosowane w poszczególnych krajach. Poszczególne państwa członkowskie UE miały obowiązek dostosowania swojego prawa do trzeciej dyrektywy pocztowej do 2010 r. z możliwością indywidualnego przedłużenia tego terminu. W odniesieniu do Polski okres ten został przedłużony do końca roku 2012. W tym czasie wyłoniony został operator powszechny świadczący usługi masowe na następne 3 lata (okres przejściowy). Po tym okresie wybrany zostanie kolejny operator spełniający ostre kryteria, na kolejne 10 lat¹⁴. Na najbliższy okres do roku 2015 podmiotem tym została Poczta Polska SA. Jak zatem wygląda rynek usług pocztowych w Polsce i jak się on kształtował?

4. Rynek usług pocztowych w Polsce

Analizując genezę rynku usług pocztowych w Polsce, należy wspomnieć na początku, że po okresie II wojny światowej przedsiębiorstwo działało w znacznie szerszym niż dzisiaj zakresie, pozostając własnością państwa. Przedsiębiorstwo Poczta

¹¹ Dyrektywa 97/67/WE z dnia 15 grudnia 1997 r.

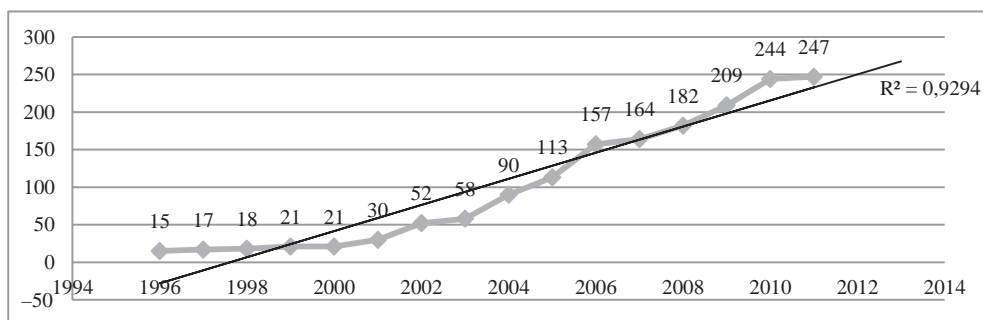
¹² Dyrektywa 2002/39/WE z dnia 10 czerwca 2002 r.

¹³ Dyrektywa 2008/6/WE z dnia 20 lutego 2008 r.

¹⁴ Ustawa z dnia 23 listopada 2012 r. Prawo pocztowe, DzU 2012, nr 0, poz. 1529.

Polska, Telefon i Telegraf, obok przesyłek pocztowych, świadczyło również usługi w zakresie szeroko rozumianej telekomunikacji¹⁵. Rynek ten funkcjonował w takim zakresie aż do lat 80 XX wieku, ulegając zmianom organizacyjnym. W roku 1987 nastąpił początek pełnego wyodrębniania i rozdzielania działalności pocztowej od telekomunikacyjnej, który przyniósł w roku 1992 powstanie dwóch niezależnych przedsiębiorstw działających w sektorze usług pocztowych i telekomunikacyjnych. Następnie po rewolucji gospodarczo-politycznej, która nastąpiła w Polsce po roku 1989, także usługi pocztowo-telekomunikacyjne uległy transformacji. Sam rynek zmienił swoje oblicze już w roku 1996, gdy prawnie zezwolono na pojawienie się przedsiębiorstw świadczących usługi kurierskie¹⁶. Nowe podmioty musiały uzyskać wówczas koncesję, co jak się okazało, nie było barierą nie do pokonania. W Polsce zadebiutowali wówczas światowi operatorzy, jak DHL, TNT czy UPS. Dalsza liberalizacja związana była z kolejnymi uregulowaniami (jak wprowadzenie w miejsce konieczności uzyskiwania koncesji zwykłego zezwolenia na działalność) wprowadzonymi na tym rynku, co spowodowało szybki wzrost liczby podmiotów na nim. Następnie zmiany były powodowane przystosowywaniem się Polski do wejścia do Unii Europejskiej i jej uczestnictwem w niej od 2004 r. (dostosowaniem się do wymienianych wcześniej dyrektyw pocztowych). Zmiany liczby operatorów na tym szeroko rozumianym rynku prezentuje rys. 1.

Rys. 1. Liczba operatorów na rynku usług pocztowych w Polsce w latach 1996-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu Prezesa UKE o stanie rynku usług pocztowych w Polsce w 2011 roku, UKE, Warszawa 2012, s. 15.

Rysunek 1 prezentuje rozwój rynku w ujęciu liczby podmiotów na nim zarejestrowanych. Jego analiza pokazuje, iż w badanym okresie był on bardzo szyb-

¹⁵ Materiały informacyjne ze strony internetowej Poczty Polskiej SA, <http://www.poczta-polska.pl/historia/> dostęp 15.04.2013.

¹⁶ E. Michalik, *Wpływ deregulacji na zmiany lokalnego rynku usług pocztowych (na przykładzie byłego województwa tarnowskiego)*, Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie, nr 2 (19)/2011, s. 66 i nast., dostęp: <http://zn.mwse.edu.pl/edward-michalik-wplyw-deregulacji-na-zmiany-lokalnego-ryнку-usług-pocztowych-na-przykładzie-byłego-województwa-tarnowskiego/>.

ki. Oceniając tempo wzrostu, można stwierdzić, iż przyrost liczby przedsiębiorstw w latach 1996–2011 wyniósł 1647%. Wskazuje to na bardzo wysoką dynamikę, która najwyższa była w latach 2001–2006, przy czym w roku 2002 wyniosła aż 73%. Należy jednocześnie nadmienić, iż stopień wykorzystania pozwoleń na działalność jest zróżnicowany w poszczególnych województwach, przy czym dla Polski wyniósł on w roku 2011 niemal 63%.

Jednocześnie na rysunku pokazano trend liniowy. Zgodnie z nim można domniemywać, iż liczba podmiotów powinna nadal się zwiększać (przy wysokim współczynniku dopasowania), choć jak wynika z analizy danych, tempo nie będzie już tak wysokie.

Powyższe rozważania świadczą o dużym potencjale rynku, ale jednocześnie o trudnościach w realnym funkcjonowaniu. Jednym z problemów jest tu problem wysokiej koncentracji rynku¹⁷. Na początku tych rozważań należy jednak wspomnieć o podziale rynku usług pocztowych na obszary i segmenty, gdyż konkurencja w nich jest różna w zależności od liczby działających podmiotów. Rynek usług pocztowych dzieli się na cztery podstawowe obszary:

- Zastrzeżony dla operatora publicznego, dotyczący przesyłek pocztowych do wagi 50 g.
- Wymagający uzyskania zezwolenia na działalność, obejmujący swym zakresem przyjmowanie, przemieszczanie i doręczania w obrocie krajowym i zagranicznym: przesyłek dla ociemniałych oraz przesyłek z korespondencją do 2000 g.
- Wymagający wpisu do rejestru obejmującego wykonywanie działalności niewymagającej zezwolenia.
- Całkowicie wolny, dotyczący przyjmowania, przemieszczania i doręczania druków bezadresowych, jak ulotki czy reklamówki.

Dzieląc ten rynek natomiast na segmenty, należy zwrócić uwagę na następujące cztery produkty: korespondencję (obejmującą przesyłki do 50 g), przesyłki reklamowe, paczki oraz druki bezadresowe. Podział ten jest o tyle istotny, iż po pierwsze następuje specjalizacja operatorów, którzy deklarują i wykonują swoją działalność w jednym z wymienionych segmentów, i po drugie, konkurencja, jak i dominacja rynkowa powinny być analizowane na podstawie tego podziału. Przykładowo w roku 2011 49 podmiotów wykonywało swoją działalność w segmencie przesyłania korespondencji. Jednocześnie zgodnie z deklaracjami, poza Poczta Polska SA, jedynie podmioty należące do grupy Integer.pl SA miały aspiracje prowadzenia usług na obszarze całego kraju, oferując wszystkie wymienione powyżej działalności¹⁸. Jest

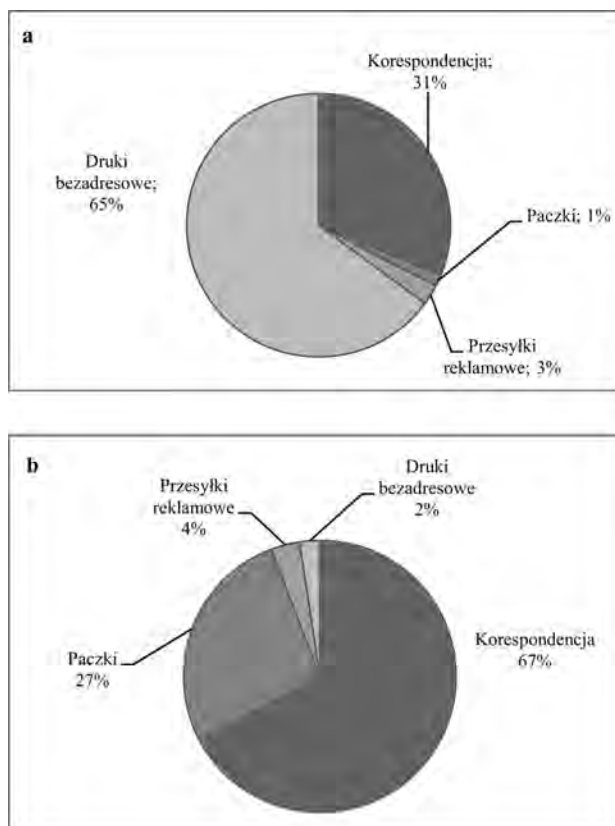
---

¹⁷ *Prezes InPostu: nowe prawo nadaje się tylko do zmiany*, Portal Gospodarczy WNP.PL, źródło: http://logistyka.wnp.pl/prezes-inpostu-nowe-prawo-nadaje-sie-tylko-do-zmiany,186699_1_0_0.html, dostęp 15.04.2013.

¹⁸ *Grupa Integer.pl zakłada dalszy dynamiczny rozwój*, Portal Gospodarczy WNP.PL, źródło: http://logistyka.wnp.pl/grupa-integer-pl-zaklada-dalszy-dynamiczny-rozwoj,191623_1_0_0.html, dostęp 15.04.2013.

to powiązane z celami strategicznymi tego przedsiębiorstwa, obejmującymi między innymi wzrost sprzedaży usług pocztowych dzięki liberalizacji rynku.

Struktura rynku w podziale na omówione segmenty jest więc istotnym elementem w odniesieniu do analizy pozycji monopolistycznej. Jest ona pokazana na rys. 2 na dwóch wykresach dla roku 2011. Wykres 2a pokazuje strukturę według woluminu obrotów, zaś wykres 2 b według osiągniętych przychodów.

Rys. 2. Struktura rynku usług pocztowych w Polsce w roku 2011, a – wolumen obrotów, b – wielkość przychodów

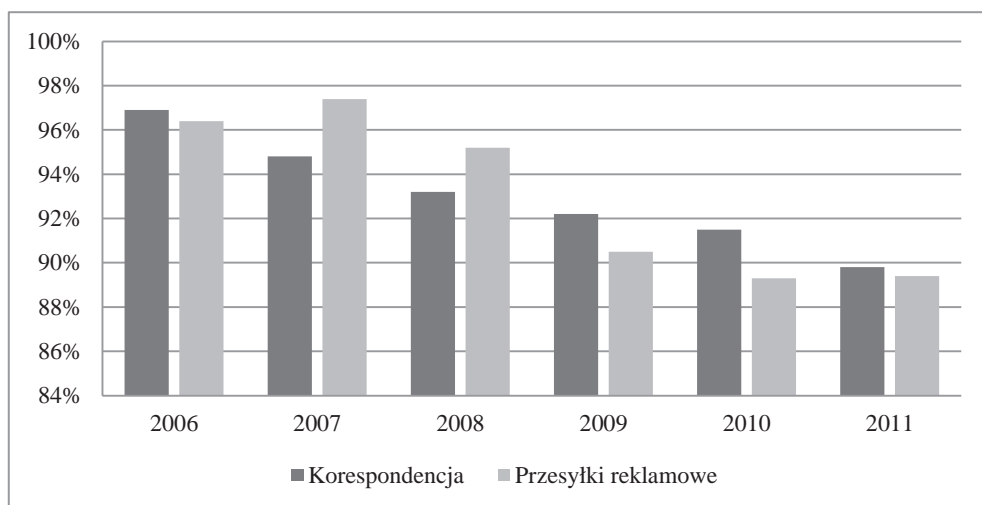
Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu Prezesa UKE o stanie rynku usług pocztowych w Polsce w 2011 roku, UKE, Warszawa 2012, s. 41.

Dane zaprezentowane na rys. 2 wskazują, iż występuje istotna różnica pomiędzy strukturą rynku w ujęciu wolumenu obrotów i przychodów. Z punktu widzenia wolumenu największą część stanowią przesyłki bezadresowe zajmujące 65% rynku. Analizując natomiast strukturę według przychodów, należy stwierdzić, iż korespondencja ma największy udział (67%). Dalsza analiza oparta będzie na ocenie rynku

przez pryzmat przychodów, gdyż w tym ujęciu w większym stopniu odzwierciedlać będzie stopień koncentracji rynku.

5. Dominacja Poczty Polskiej SA

Rynek usług pocztowych podzielony jest na segmenty, w których odbywa się konkurencja. Nie wszystkie podmioty zarejestrowane i działające na tym obszarze zainteresowane są rywalizacją z dominantem. Duża część z nich działa ponadto lokalnie, wybierając ograniczone pole do konkurencji, lub inaczej mówiąc – do udziału w rynku opanowanym przez największy podmiot. Jak wygląda zatem koncentracja rynku usług pocztowych w Polsce? Dwa z czterech wymienionych segmentów są nadal zdecydowanie skoncentrowane: dotyczy to przesyłek z korespondencją oraz przesyłek reklamowych. W odniesieniu do paczek oraz druków bezadresowych, istnieje znacznie wyższy stopień konkurencji, choć w przypadku paczek udział Poczty Polskiej SA sięga 40% (w roku 2011). Zgodnie z metodologią oceny koncentracji rynku świadczy to o znacznym jego skoncentrowaniu. Przesyłki bezadresowe to obszar, na którym występuje najsilniejsza rywalizacja rynkowa, zaś udział PP spadł w 2011 r. do 16,7%, co dowodzi normalnych warunków konkurencyjnych. W dalszej części główny nacisk analityczny zostanie położony na przesyłki z korespondencją oraz przesyłki reklamowe. Udziały rynkowe Poczty Polskiej SA w obu segmentach przedstawia rys. 3.

Rys. 3. Udziały rynkowe Poczty Polskiej SA w przesyłkach z korespondencją i przesyłkach reklamowych w latach 2006-2011, dane w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu Prezesa UKE o stanie rynku usług pocztowych w Polsce w 2011 roku, UKE, Warszawa 2012, s. 42.

Dane zaprezentowane na rys. 3 wskazują na znaczną dominację rynkową Poczty Polskiej SA w obu segmentach rynku. Zmiany, jakie na nim zaszły, spowodowały spadek poziomu supremacji omawianego podmiotu, jednakże udział rynkowy rzędu 90% wskazuje na istotną przewagę. Nieco większy spadek zanotowano dla przesyłek reklamowych, jednak nie jest on znacząco odbiegający od przesyłek z korespondencją. Należy więc stwierdzić, iż Poczta Polska ma dominujący udział rynkowy na tym rynku w obu wymienionych segmentach. Jeżeli doda się do tego, iż główną część rynku w ujęciu przychodów stanowią przesyłki z korespondencją, wówczas stwierdzenie to nabiera jeszcze większego znaczenia. Co zatem powoduje, iż silna pozycja tego operatora utrzymuje się pomimo liberalizacji rynku oraz wchodzenia na niego coraz większej liczby podmiotów? Odpowiedzią na to pytanie jest istnienie endogenicznych i egzogenicznych barier wejścia.

Bariery endogeniczne związane z dzielnością Poczty Polskiej SA to przede wszystkim te elementy działania przedsiębiorstwa, które decydują o jego sile wewnętrznej oraz pozycji konkurencyjnej (w tym przypadku dominującej)¹⁹. Należą do nich przede wszystkim następujące: *silna marka* przedsiębiorstwa objawiająca się w dużym stopniu rozpoznawaniem jej przez klientów, *ogólnopolski zakres działania* – przedsiębiorstwo jako jedyne w Polsce posiada najszerszą bazę punktów sprzedaży na terenie całego kraju, w tym na terenach wiejskich, *obsługę wszystkich obszarów działalności rynku* obejmujących nie tylko zmonopolizowane segmenty, ale także te bardziej konkurencyjne, również w obsłudze przesyłek zagranicznych. Ostatnim czynnikiem, związanym częściowo z egzogenicznym charakterem, jest *uzyskanie do roku 2015 statusu operatora powszechnego*. Oznacza to, iż podmiot jako jedyne ma prawo do usług w zakresie przesyłek z korespondencją o wadze nieprzekraczającej 50 g.

Bariery egzogeniczne to działania i decyzje, jakie podejmowane są w odniesieniu do rynku, które w efekcie powodują utrzymanie pozycji dominującej przez Poczta Polską SA. W odniesieniu do aktualnej sytuacji organizacyjno-prawnej rynku należy wskazać na ustawowe uregulowania, które z jednej strony mają wprowadzić liberalizację funkcjonowania rynku, z drugiej są tak skonstruowane w prawodawstwie polskim, iż stanowią barierę pozwalającą na utrzymanie wysokiej koncentracji rynkowej. Zaliczyć do nich należy: zwolnienie z VAT za usługi masowe świadczone przez operatora, moc urzędową datownika, oddanie na wyłączność obsługi przekazów pieniężnych z ZUS, KRUS, MOPS itp. oraz wprowadzenie mechanizmu kompensacyjnego²⁰.

Zwolnienie z płacenia podatku VAT w usługach masowych świadczonych przez Poczta Polską stanowi barierę, która powoduje, że prywatni operatorzy będą mieli

¹⁹ *Poczta nie rezygnuje*, Portal Gospodarczy WNP.PL, źródło: <http://www.wnp.pl/artykuly/poczta-nie-rezygnuje,6507.html>, dostęp 15.04.2013.

²⁰ *Operatorzy pocztowi: dlaczego Poczta Polska nie płaci VAT?*, Forbes z dnia 06.03.2012, dostęp: <http://www.forbes.pl/artykuly/sekcje/wydarzenia/operatorzy-pocztowi--dlaczego-poczta-polska-nie-placi-vat,24957,1>, stan na 12.04.2013.

usługi droższe o 23%, gdyż zapłacą podatek VAT. Poczta Polska SA wykorzystuje także te regulacje w odniesieniu do swoich nowych produktów: „Przesyłka aglomeracja” i „Usługa szyta na miarę”, oferowanych wybranym klientom, co dodatkowo utrudnia poruszanie się na rynku konkurentów. *Monopol mocy urzędowej datownika* to kolejna bariera rynkowa utrudniająca rozwój konkurencji. Cała korespondencja kierowana do różnego rodzajów urzędów – w tym sądów, związana z czasem wysyłki (jak data wysyłki i jej wpływ na akceptację dokumentów) będzie respektowana wyłącznie z datownikiem Poczty Polskiej SA. Następnie barierą jest *oddanie na wyłączność przekazów pieniężnych* realizowanych przez instytucje publiczne, jak ZUS czy KRUS. Powoduje to, iż bardzo duża część korespondencji będzie niezależnie od starań konkurencji realizowana przez PP SA. Ostatnią z barier jest *wprowadzenie mechanizmu kompensacyjnego*. Jego głównym zadaniem jest kompensowanie potencjalnych strat, jakie może ponieść monopolista w związku z świadczeniem usług powszechnych, zaś redystrybucja następować będzie ze specjalnie tworzonego funduszu, do którego wpłacać będą wszyscy operatorzy na rynku. Ograniczy to w znacznym stopniu ich możliwości rozwoju poprzez ograniczenie dostępnych funduszy, a zatem wzmocni Poczcie Polską SA.

Czynniki egzogeniczne działają w tym przypadku jako niezależne od operatora zewnętrzne regulacje wzmacniające jego pozycję na rynku. Stanowią one bardzo silne wzmocnienie działań Poczty Polskiej SA w kierunku utrzymania jej dotychczasowego statusu. Nawet nie robiąc nic w kierunku utrzymania dotychczasowej pozycji, operator ma uprzywilejowaną sytuację i dalsze perspektywy rozwoju. Rynek chroniony jest prawnie przed konkurencją i jej działaniami. Można więc wyciągnąć wniosek, iż czynniki egzogeniczne powodują silniejsze uzależnienie rynku od jednego operatora niż wykorzystywane czynniki endogeniczne.

6. Podsumowanie

Celem niniejszej pracy była próba zweryfikowania hipotezy o istotnym znaczeniu egzogenicznych barier wejścia na rynek i ich przewadze w stosunku do endogenicznych, w kontekście utrzymywania dominującej pozycji podmiotu. Hipotezę zweryfikowano pozytywnie, definiując pojęcie egzogenicznych i endogenicznych barier, prezentując zagadnienia związane z funkcjonowaniem rynku usług pocztowych oraz w efekcie pokazując działanie konkretnych barier egzogenicznych. Wskazano również, iż działanie barier egzogenicznych jest silniejsze, gdyż przedsiębiorstwo nie musi podejmować żadnych dodatkowych czynności, aby utrzymywać pozycję dominującą.

Literatura

- Bain J.S., *Barriers to New Competition, Their Character and Consequences in Manufacturing Industries*, Harvard University Press, Cambridge 1956: podano za R.B. Heflebower, *Barriers to new competition*, "American Economics Review", Vol. 47, No 3/1968.
- Bain J.S., *Industrial Organization*, Wiley&Sons, New York 1968.
- Bain J.S., *Economies of Scale, concentration, and the condition of entry in twenty manufacturing industries*, "American Economics Review", Vol. 44, No 1/1954.
- Coterelli N., *Entry and competition in highly concentrated banking markets*, "Federal Reserve Bank of Chicago. Economic Perspectives", Vol. 26, No. 4/2002.
- Demsetz H., *Barriers to entry*, "American Economics Review", Vol. 72, No 1/1982.
- Dyrektywa 2002/39/WE z dnia 10 czerwca 2002 r.
- Dyrektywa 2008/6/WE z dnia 20 lutego 2008 r.
- Dyrektywa 97/67/WE z dnia 15 grudnia 1997 r.
- Ferguson J.M., *Advertising and Competition: Theory, Measurement, Fact*, Ballinger, Cambridge 1974.
- Grupa Integer.pl zakłada dalszy dynamiczny rozwój*, Portal Gospodarczy WNP.PL, źródło: http://logistyka.wnp.pl/grupa-integer-pl-zaklada-dalszy-dynamiczny-rozwoj,191623_1_0_0.html, dostęp 15.04.2013.
- Materiały informacyjne ze strony internetowej Poczty Polskiej SA, <http://www.poczta-polska.pl/historia/> dostęp 15.04.2013.
- Michalik E., *Wpływ deregulacji na zmiany lokalnego rynku usług pocztowych (na przykładzie byłego województwa tarnowskiego)*, Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie, nr 2 (19)/2011, s. 66 i nast., dostęp: <http://zn.mwse.edu.pl/edward-michalik-wplyw-deregulacji-na-zmiany-lokalnego-rynku-uslug-pocztowych-na-przykladzie-bylego-wojewodztwa-tarnowskiego/>.
- Operatorzy pocztowi: dlaczego Poczta Polska nie płaci VAT?*, Forbes z dnia 06.03.2012, dostęp: <http://www.forbes.pl/artykuly/sekcje/wydarzenia/operatorzy-pocztowi-dlaczego-poczta-polska-nie-placi-vat,24957,1>, stan na 12.04.2013.
- Parente S.L., Precscot E.C., *Monopoly rights: a barrier to reaches*, "American Economics Review", Vol. 89, No 5/1999.
- Poczta nie rezygnuje*, Portal Gospodarczy WNP.PL, źródło: <http://www.wnp.pl/artykuly/poczta-nie-rezygnuje,6507.html>, dostęp 15.04.2013.
- Prezes InPostu: nowe prawo nadaje się tylko do zmiany*, Portal Gospodarczy WNP.PL, źródło: http://logistyka.wnp.pl/prezes-inpostu-nowe-prawo-nadaje-sie-tylko-do-zmiany,186699_1_0_0.html, dostęp 15.04.2013.
- Raport Prezesa UKE o stanie rynku usług pocztowych w Polsce w 2011 roku*, UKE, Warszawa 2012.
- Solop S.C., *Strategic entry deterrence*, "American Economics Review", Vol. 69, No 2/1976.
- Stigler G.J., *The Organization of Industry*, Richard D. Irwin, Homewood 1968.
- Ustawa z dnia 23 listopada 2012 r. Prawo pocztowe (DzU 2012, poz. 1529).

EXOGENOUS DETERMINANTS OF MARKET DOMINANCE – POLISH POST CASE

Summary: Concentrated markets of European contemporary economies are both subject to processes of liberalization and opposing actions – aimed at maintaining a dominant position. A good example illustrating these activities is the postal services market in Poland. On the

one hand, EU regulations forced competition rules on the market, but on the other, dominant company – Polish Post takes action to keep its market position. Moreover, what is more interesting, some regulations encourage high market concentration. Against this background, an attempt to verify the following hypothesis was taken: the use of exogenous barriers to enter the market has a stronger impact on the maintenance of dominant position on the market than the use of endogenous factors.

Keywords: market concentration, barriers to enter, market for postal services.